

Oponentský posudek disertační práce

Program: *Doktorský studijní program*

Obor: *Speciální pedagogika*

Student: *PaedDr. Renata Kovářová*

Název práce: *Role školy při identifikaci a podpoře matematicky nadaných žáků*

Oponent: *Doc. PhDr. Jaroslav Kysučan, CSc.*

Pracoviště: *Ostravská univerzita – Pedagogická fakulta*

Práce s nadanými žáky je velmi náročnou, ale rovněž velmi důležitou součástí učitelské profese. Přitom problematika nadání a nadaných žáků nestojí v rámci speciální pedagogiky v popředí zájmu širší pedagogické veřejnosti. Avšak právě nadání žáci vyžadují specifické vzdělávací přístupy, jejichž plánování a začleňování do výuky je náročné. Poskytnutí potřebné péče nadaným žákům předpokládá seznámení se s problematikou nadání a nadaných z různých hledisek, která s ní souvisejí. Vedle vlastní metodiky vzdělávání se jedná zejména o potřebný vhled do oblasti identifikace nadání. Z tohoto pohledu je disertační práce PaedDr. Renaty Kovářové velmi aktuální a svým způsobem i originální pro řešení vzdělávací situace nadaných žáků.

S ohledem na šíři problému nadání a nadaných žáků si autorka zvolila jeho jednu parciální oblast – ověření konkrétních možností identifikace matematicky nadaných žáků na 1. stupni ZŠ a analýzu identifikace a edukace nadaných žáků na ZŠ Moravskoslezského kraje z pohledu výchovných poradců.

Globálním cílem disertační práce byla podle autorky analýza možností identifikace matematicky nadaného žáka na 1. stupni ZŠ s využitím baterie testů primárně určených k diagnostice poruch matematických schopností. Globální cíl i dílčí cíle rozpracované do šesti dílčích úkolů se autorce podařilo splnit během zpracování výzkumného projektu v kontextu s kapitolami teoretické části práce.

Disertační práce je monografickou studií obsahující část teoretickou a empirickou. Po stránce metodologické se jedná o kombinaci teoreticko-analytického a empirického postupu. Práci tvoří 232 stran autorského textu členěného do šesti logicky strukturovaných kapitol. Přestože jednotlivé kapitoly jsou relativně samostatným celkem, představují ve svém souhrnu jednotný pohled na řešenou problematiku. Seznam použitých pramenů představuje 171 aktuálních knižních titulů, 15 řádně doložených elektronických zdrojů a 6 legislativních pramenů.

Teoretická část, tvořená kapitolami 1 – 5 se vyznačuje svou šíří a interdisciplinárním pohledem. Kapitoly jsou nejen epistemologickým východiskem se zaměřením na oblast filozofickou, historickou a terminologickou, ale mají i teoretický přínos, když autorka včleňuje poznatky do nových souvislostí. S metodickou správností pracuje s prameny, prezentuje tu kvalitní literární metodu a též kvalitní odborný text. 1. kapitola se vyznačuje obsáhlým a zasvěceným pohledem na vývoj názorů na zkoumání nadání a roli vzdělání od časů antiky až po současnost. Autorka s využitím pramenů podala přehled filozofických a pedagogických názorů i na tuto oblast počínaje antickými filozofy, přes scholastickou, renesanční a osvícenskou filozofii.

Zvláštní pozornost je věnována novodobým přístupům – se zdůvodněním podílu psychologie při objasnění nadání a mimořádného nadání. Velmi dobrou odbornou erudici prokázala autorka v terminologickém vymezení pojmu „nadání“, „inteligence“ a „matematické nadání“.

Důležitou část disertační práce představuje kapitola vztahující se k identifikaci a diagnostice nadaných dětí a žáků. Tato kapitola svým obsahem tvoří bezprostřední teoretický vstup k řešení formulovaných cílů. Již v úvodní části kapitoly je podána charakteristika nadaných dětí v oblasti kognitivní, emocionálně sociální a je objasněn proces učení, taktéž je podána vcelku vyčerpávající věková charakteristika nadaných dětí. Autorka tu prokázala dobrou orientaci v současné odborné literatuře, poznatky uvádí do nových souvislostí. V subkapitole o identifikaci a diagnostice uplatnila autorka kritický pohled na chápání aspektů mimořádného nadání. Celá 4. kapitola je tvůrčím způsobem shromážděným souhrnem poznatků, které mají svou využitelnost v pedagogické praxi.

Druhou stěžejní částí práce je empirický výzkum, který je uveden systematicky předloženou metodologií. Všechny výzkumné úkoly a hypotézy jsou pregnančně formulovány. Základní technikou byl nestandardizovaný dotazník směřovaný k výchovným poradcům ZŠ Moravskoslezského kraje a soubor screeningových testů určených k identifikaci matematických schopností. Techniky použití výzkumných nástrojů, způsob vyhodnocení i charakteristiky obou souborů jsou podrobně podány. Výsledky zkoumání byly velmi důkladně zpracovány s použitím statistických procedur a názorně dokumentovány přehlednými tabulkami a grafy s nezbytnými přiměřenými interpretacemi. Ilustrativní hodnotu, dokumentující i řadu úskalí sociálně-emocionálního charakteru spojených se vzděláváním mimořádně nadaného žáka má podrobně zpracovaná případová studie. Tato nevelká část disertační práce je ale důkazem, že i kvalitativní přístup může vhodně přispět k pochopení vzdělávacích okolností těchto žáků.

Důležitou složkou empirické části je správně pojatá diskuse konfrontující získané poznatky s mnoha domácími výzkumy. Její úroveň by mohl zvýšit i odkaz na podobná zkoumání v zahraničí. V subkapitole 6.8.1 mohla autorka přínos práce vyjádřit kategoričtěji. Jednoznačně jsou ale formulována doporučení pro speciálně pedagogickou teorii a praxi. Disertační práce PaedDr. Renaty Kovářové představuje ve svém úhrnu cenné odborné dílo, které svědčí o hlubokém proniknutí do dané problematiky. Výsledky disertace lze shrnout do dvou okruhů:

- byly zjištěny poznatky o roli učitelů v diagnostice nadaného žáka a v připravenosti jeho edukace, přínosným je zjištění o významu speciálního pedagoga v identifikačním procesu
- byla ověřena možnost využití souboru testů pro diagnostiku matematických schopností u žáků mladšího školního věku.

Tyto poznatky jsou využitelné v pedagogické praxi, mohou iniciovat další výzkum a jsou zároveň i dalším argumentem pro cílevědomější vybavení učitelů 1. stupně pro identifikaci a vzdělávání nadaných žáků.

Pozitivně hodnotím i jazykovou úroveň a grafickou prezentaci výsledků výzkumu. I po této stránce práce odpovídá požadavkům kladeným na tento typ práce.

Otázky k obhajobě:

1. Můžete uvést některé zkušenosti ze vzdělávání dětí s mimořádným nadáním ze zemí EU?
2. Jakými osobnostními vlastnostmi a odbornými dovednostmi by měl být vybaven učitel 1. stupně ZŠ v oboru diagnostiky a vzdělávání dětí s mimořádným nadáním (např. v kontextu s charakteristikami žáka v tab. 9, str. 93)?

Závěry:

1. Autorka ve své disertační práci prokázala schopnost samostatně tvůrčí práce v oboru speciální pedagogika.

2. Práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v oboru speciální pedagogika.

V Brně, 12. dubna 2010

Doc. PhDr. Jaroslav Kysučan, CSc.